

Tillinge hembygdsförening

Tillinge kyrkas äldsta delar är från 1200-talet. Mest känd är den nog idag för att författaren Jan Fridegård skrivit romanen *Torntuppen* med utgångspunkt från Tillinges kyrktupp. Författarens far, vars död och begravning boken handlar om, är också begravd på kyrkogården. Det finns fler berättelser om Tillinge kyrka. Bland annat ska prästen Olaus Sparrman 1681 fått rätt att tvångsklippa knävelborrarna på nattvardstagarna, då dessa var så långa att de doppades i nattvardsvinet! Oenigheten bestod och ett par år senare tog församlingsborna kyrknycklarna och låste helt sonika in samma präst i kyrkan en söndagsmorgon. För detta straffades anstiftarna så småningom med en månad på vatten och bröd samt dryga böter. Richard Dybeck skrev på 1860-talet att Tillinge-borna ”av ålder utmärkt sig för självständighet”. Kanske var ovanstående lilla historia ett bevis på detta.

Foto Monique Zethraeus (Tillinge kyrka en oktoberkväll 2018).

Text Marie Andersson.

Tillinge socken var en utpräglad jordbruksbygd där livet dominerades av självhushåll. Med järnvägens intåg i slutet av 1800-talet inleddes en ny tid där transporter över längre avstånd helt plötsligt blev relativt enkla. Stockholm–Västerås–Bergslagens järnvägar, med station i Lundby mitt i Tillinge socken, invigdes 1876 och ledde till att ett samhälle växte fram och blev ett bygdecentrum med bland annat post, affärer och småindustri. Mejeriet utvecklades till en betydande verksamhet med "export" till Stockholm. Några år under första världskriget stod detta relativt lilla mejeri för närmare 10 % av mjölken i Stockholm.

Bilden visar lastning i Lundby med lösa mjölkflaskor och liten handdriven tralla till mejeriet. Med tiden växte bilismen fram, både gods och persontransporter togs över av bilar, järnvägen föll i glömska och Hummelsta tog över som bygdecentrum längs med riksväg 11, senare omdöpt till E18. Hummelstabaren blev en tidig ikon bland landets vägkrogar.

Foto privat. Text Sten Stabo.

I maj 1959 invigdes Wild West Drive In bar i Hummelsta i Tillinge. Ägaren Lennart Cederlöf hade varit i USA och tog med sig idén därifrån. Bensinen kostade cirka 70 öre litern. Den unge mannen i bilen hette Bernt Öhrling och var född 1938. Bilen, en Volkswagen av 1957 års modell, hade han köpt ny för 6 600 kronor. Baren togs redan i januari 1960 över av Lars och Astrid Knutsgård. I samband med det bytte den namn till Hummelsta Bensin och Bar. I familjen Knutsgårds ägo skulle den sedan stanna tills den stängdes 2010 i samband med öppnandet av nya E18, som då fick en annan sträckning och inte längre gick genom Hummelsta. Att när som helst på dygnet kunna äta en Hummelsta special på Hummelstabaren i Tillinge var ett välkänt koncept bland vägfarare från hela Sverige!

Foto Börje Öhrling. Text Marie Andersson.

Fram på 1990-talet vaknade intresset för järnvägar igen, ökad arbetspendling och ett allt större miljöengagemang bäddade för Mäljarbanans framväxt och den följdes av E18 utbyggd till motorväg. Från bygden kan man nu enkelt pendla t.ex. till arbeten runt om i Mälardalen. Den revolution som laga skiftet skapade i slutet av 1800-talet när byarna delades upp och hundratals gårdar flyttades ut till dåtidens rationella sammanhållna enheter har körts över av mekaniseringen. Idag sköter ett fåtal aktiva jordbrukare nästan all jordbruksmark. Istället har attraktiva boendemiljöer skapats, många vill gärna ha en boendemiljö med natur runt knuten.

Lite kuriosa är att ett flertal kända byggnader runt om i Sverige, t.ex. de gamla gasklockorna i Stockholm, har bygden som ursprung utan att det är speciellt känt. Det handlar om lera, mycket av råvaran till Haga tegelbruk, numera landets enda fabrik för murtegel, kommer från bygden. Idag läggs matjorden tillbaka när leran är utgrävd och marken återgår till bördig jordbruksmark, må vara någon meter lägre än från början.

Foto och text Sten Stabo.